

คู่มือการปฏิบัติงาน
การกำหนดและทบทวนมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้ง
จากแหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำ

กองจัดการคุณภาพน้ำ กรมควบคุมมลพิษ
มีนาคม ๒๕๖๒

คำนำ

การกำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำ เป็นมาตรการทางกฎหมายที่จะต้องดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามมาตรา ๕๕ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมมลพิษและโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด สำหรับควบคุมการระบายน้ำทิ้ง การปล่อยทิ้งอากาศเสีย การปล่อยทิ้งของเสียหรือมลพิษอื่นใดจากแหล่งกำเนิดออกสู่สิ่งแวดล้อม เพื่อรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ได้มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

การกำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งฯ ส่งผลให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษที่จะต้องถูกควบคุมตามมาตรา ๖๙ ต้องดำเนินการบำบัดน้ำเสียจากแหล่งกำเนิดมลพิษของตนให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะหรือออกสู่สิ่งแวดล้อม ดังนั้นกระบวนการในการกำหนดมาตรฐานดังกล่าวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งในด้านวิชาการ ความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล การวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการกำหนดมาตรฐาน ความโปร่งใส ตลอดจนการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อให้การกำหนดมาตรฐานมีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย ทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ นักวิชาการ และประชาชนทั่วไป

กองจัดการคุณภาพน้ำ กรมควบคุมมลพิษ ซึ่งมีหน้าที่และอำนาจในการเสนอแนะการกำหนดมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำ จึงได้จัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน การกำหนดและทบทวนมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำฉบับนี้ขึ้น โดยเนื้อหาสาระภายในคู่มือจะกล่าวถึงกระบวนการในการกำหนดและทบทวนมาตรฐานฯ แต่ละขั้นตอน เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้รับผิดชอบในการกำหนดมาตรฐานดังกล่าว ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

กองจัดการคุณภาพน้ำ กรมควบคุมมลพิษ

มีนาคม ๒๕๖๒

สารบัญ

		หน้า
คำนำ		
บทที่ ๑	บทนำ	๑
	๑.๑ รูปแบบการกำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิด	๒
	๑.๒ ประเภทของแหล่งกำเนิดน้ำเสีย	๒
	๑.๓ พารามิเตอร์ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรฐาน	๓
บทที่ ๒	การวิเคราะห์ความเหมาะสมในการกำหนดมาตรฐาน	๖
	๒.๑ รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	๖
	๒.๒ วิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบจากแหล่งกำเนิดมลพิษ	๘
	๒.๓ รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม	๙
	๒.๔ จัดทำกรอบแนวคิดในการกำหนดมาตรฐาน	๙
	๒.๕ ประชุมหารือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ภายในองค์กร)	๙
	๒.๖ เสนอผู้บริหารพิจารณา	๑๐
	๒.๗ รับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	๑๐
บทที่ ๓	การยกร่างมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำ	๑๑
	๓.๑ การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	๑๑
	๓.๒ จัดทำแผนการดำเนินงานในการยกร่างมาตรฐาน	๑๑
	๓.๓ เสนอคณะอนุกรรมการกำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำ	๑๒
	๓.๔ สืบหาข้อมูลและเก็บตัวอย่างจากแหล่งกำเนิดมลพิษ	๑๒
	๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล ผลกระทบด้านต่างๆ และยกร่างมาตรฐาน	๑๔
	๓.๖ การประชุมหารือคณะทำงาน	๑๖
	๓.๗ การรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง (Stakeholders)	๑๗
	๓.๘ การเสนอคณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้อง	๑๗
	๓.๙ การเสนอคณะกรรมการควบคุมมลพิษ	๑๘
	๓.๑๐ การเสนอคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ	๑๘
	๓.๑๑ การเสนอรัฐมนตรีลงนามและดำเนินการเพื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษา	๑๙

สารบัญ (ต่อ)

		หน้า
บทที่ ๔	การทบทวนมาตรฐาน	๒๐

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ ๑ - ๑	กระบวนการกำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษ ทางน้ำในภาพรวม	๕
ภาพที่ ๒ - ๑	การวิเคราะห์ความเหมาะสมในการกำหนดมาตรฐาน (ความจำเป็นในการตรา กฎหมาย)	๗
ภาพที่ ๓ - ๑	กระบวนการยกร่างและพิจารณามาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจาก แหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำ	๑๓
ภาพที่ ๔ - ๑	ขั้นตอนในการทบทวนความเหมาะสมของมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้ง จากแหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำ	๒๑

บทที่ ๑

บทนำ

ภาพรวมในรอบ ๑๐ ปีที่ผ่านมา (ปี ๒๕๕๒ - ๒๕๖๑) คุณภาพน้ำแม่น้ำสายหลักส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์พอใช้ ในขณะที่คุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งทั่วประเทศ ในช่วงปี ๒๕๕๒ - ๒๕๕๖ มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในทิศทางเสื่อมโทรมลง แต่ในช่วงปี ๒๕๕๗ - ปัจจุบัน คุณภาพน้ำถือว่าดีขึ้น อย่างไรก็ตาม สาเหตุสำคัญที่ทำให้คุณภาพน้ำผิวดินและน้ำทะเลชายฝั่งเสื่อมโทรม เนื่องมาจากจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น มีการระบายน้ำเสียจากแหล่งกำเนิดมลพิษลงสู่แหล่งน้ำ ส่วนใหญ่มาจากสถานประกอบการในชุมชน โรงงานอุตสาหกรรม และการประกอบกิจกรรมทางการเกษตร ที่มีการระบายน้ำทิ้งไม่เป็นไปตามมาตรฐาน มีปริมาณการระบายของเสียเกินศักยภาพรองรับของแต่ละแหล่งน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำวิกฤต คลองสายสำคัญ ชายหาดท่องเที่ยว การบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีข้อจำกัดในเรื่องระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชนที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอไม่สามารถรวบรวมน้ำเสียทั้งหมดมาบำบัดได้ ประกอบกับการเพิ่มขึ้นของโรงงานอุตสาหกรรม กิจกรรมท่าเรือ ชายหาดท่องเที่ยว การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และมีการปล่อยน้ำเสียลงสู่ทะเลโดยตรง ส่งผลให้คุณภาพน้ำทะเลเสื่อมโทรม

การจัดการภาวะมลพิษสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น สามารถดำเนินการได้หลายวิธี ซึ่งวิธีการหนึ่งที่สำคัญคือการกำหนดมาตรฐานเพื่อควบคุมภาวะมลพิษและควบคุมแหล่งกำเนิดต่างๆ เพื่อลดมลพิษจากการประกอบกิจการของแหล่งกำเนิดที่จะระบายออกสู่สิ่งแวดล้อม ทำให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมไม่เสื่อมโทรมและปลอดภัยต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนและสิ่งมีชีวิต ระบบนิเวศของแหล่งรองรับมีความสมดุลและยั่งยืน นอกจากนี้การกำหนดมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดยังเป็นภารกิจตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ของกรมควบคุมมลพิษที่ต้องดำเนินการกำหนดมาตรฐานดังกล่าวขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ได้ตามมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามที่กฎหมายกำหนดไว้

การกำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำ เช่น มาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรม นิคมอุตสาหกรรม และเขตประกอบการอุตสาหกรรม มาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากอาคาร มาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดประเภทการเลี้ยงสุกร เป็นหน้าที่และอำนาจของกองจัดการคุณภาพน้ำ กรมควบคุมมลพิษ ในการเสนอแนะการกำหนดมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำตามมาตรา ๕๕ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ ๑) การกำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิด และ ๒) การปรับปรุงมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดที่มีผลบังคับใช้แล้ว เพื่อให้เหมาะสมและทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

๑.๑ รูปแบบการกำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิด

ในทางวิชาการจะมีการกำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดใน ๒ รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ ๑ กำหนดมาตรฐานฯ เป็นค่าความเข้มข้นของสารมลพิษในน้ำทิ้ง (Concentration-based effluent standard) เป็นมาตรฐานทั่วไป ใช้ควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดประเภทต่างๆ ในรูปของความเข้มข้นที่มีหน่วยวัดเป็นน้ำหนักต่อปริมาตร เช่น มิลลิกรัมต่อลิตร ไมโครกรัมต่อลิตร

รูปแบบที่ ๒ กำหนดมาตรฐานฯ เป็นปริมาณมลพิษที่ให้ระบายได้ (Load-based effluent standard) โดยคำนึงถึงปริมาณมลพิษ (Loading) ที่จะระบายลงสู่แหล่งน้ำให้สอดคล้องกับความสามารถในการรองรับมลพิษของแหล่งน้ำ (Carrying capacity) ซึ่งในแต่ละลุ่มน้ำจะมีศักยภาพในการรองรับแตกต่างกัน เป็นการควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดที่เข้มงวดมากขึ้น

ปัจจุบันการกำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดของประเทศไทย เป็นการควบคุมค่าความเข้มข้นของสารมลพิษในน้ำทิ้ง (รูปแบบที่ ๑) โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๕๕ และมาตรา ๖๙ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ที่กำหนดไว้ดังนี้

มาตรา ๕๕ ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมมลพิษและโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดสำหรับควบคุมการระบายน้ำทิ้ง การปล่อยทิ้งอากาศเสีย การปล่อยทิ้งของเสียหรือมลพิษอื่นใดจากแหล่งกำเนิดออกสู่สิ่งแวดล้อม เพื่อรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ได้มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๖๙ ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมมลพิษมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดประเภทของแหล่งกำเนิดมลพิษที่จะต้องถูกควบคุมการปล่อยน้ำเสียหรือของเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะหรือออกสู่สิ่งแวดล้อมนอกเขตที่ตั้งแหล่งกำเนิดมลพิษไม่เกินมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดที่กำหนดตามมาตรา ๕๕

อาศัยอำนาจตามมาตรา ๓๒ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ กองจัดการคุณภาพน้ำได้เสนอแนะการกำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดินและมาตรฐานคุณภาพน้ำทะเลต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เพื่อรักษาคุณภาพน้ำให้เหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์และมีความปลอดภัยต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน ทั้งนี้ สาเหตุสำคัญที่ทำให้คุณภาพน้ำในแหล่งน้ำไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด เนื่องมาจากการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดประเภทต่างๆ

๑.๒ ประเภทของแหล่งกำเนิดน้ำเสีย

๑.๒.๑ น้ำเสียจากชุมชน (Domestic wastewater) หมายถึง น้ำเสียที่เกิดจากกิจกรรมต่างๆ ของประชาชนที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนและอาคารประเภทต่างๆ ได้แก่ อาคารชุด บ้านจัดสรร หอพัก โรงแรม โรงพยาบาล ตลาดสด ศูนย์การค้า ร้านอาหาร สำนักงาน โดยน้ำเสียส่วนใหญ่จะมีการปนเปื้อนในรูปสารอินทรีย์และพบการปนเปื้อนของแบคทีเรียชนิดฟิโคลโคลิฟอร์มสูงโดยเฉพาะบริเวณที่เป็นชุมชนขนาดใหญ่

๑.๒.๒ น้ำเสียจากอุตสาหกรรม (Industrial wastewater) หมายถึง น้ำเสียจากกระบวนการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรม กระบวนการหล่อเย็น กระบวนการต้มระเหย รวมทั้งน้ำเสียจากสำนักงาน บ้านพักหรือหอพัก โรงอาหารภายในบริเวณโรงงานอุตสาหกรรม นิคมอุตสาหกรรม และเขตประกอบการอุตสาหกรรม รวมถึงอุตสาหกรรมขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ในชุมชน (Small and Medium Enterprises, SMEs) โดยน้ำเสียส่วนใหญ่จะมีการปนเปื้อนทั้งในรูปสารอินทรีย์ สารอนินทรีย์ และโลหะหนัก ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามแต่ละประเภทของอุตสาหกรรม

๑.๒.๓ น้ำเสียจากเกษตรกรรม (Agricultural wastewater) หมายถึง น้ำเสียที่เกิดจากกิจกรรมการปศุสัตว์ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และการเพาะปลูก ซึ่งจะมีสิ่งปนเปื้อนทั้งที่เป็นสารอินทรีย์ และสารอนินทรีย์ ขึ้นอยู่กับแต่ละประเภทของกิจกรรม โดยน้ำเสียจากการปศุสัตว์ส่วนใหญ่จะมีการปนเปื้อนในรูปสารอินทรีย์และพบการปนเปื้อนของแบคทีเรียชนิดฟีคอลโคลิฟอร์มสูง น้ำเสียจากการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจะพบสิ่งปนเปื้อนในรูปสารอินทรีย์และสารแขวนลอยต่างๆ ส่วนน้ำเสียจากพื้นที่เพาะปลูกที่มีการใช้ปุ๋ยเคมีจะพบสิ่งปนเปื้อนจากสารประกอบของไนโตรเจน ฟอสฟอรัส และโพแทสเซียม นอกจากนี้อาจพบการปนเปื้อนของสารเคมีทางการเกษตร เช่น สารกำจัดแมลง สารกำจัดวัชพืช

ดังนั้น เพื่อเป็นการรักษาคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดินและคุณภาพน้ำทะเลให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด จำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำแต่ละประเภทดังกล่าวข้างต้น

๑.๓ พารามิเตอร์ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรฐาน

พารามิเตอร์ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้ง และมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมทางน้ำ แบ่งเป็นได้เป็น ๓ ลักษณะ ดังนี้

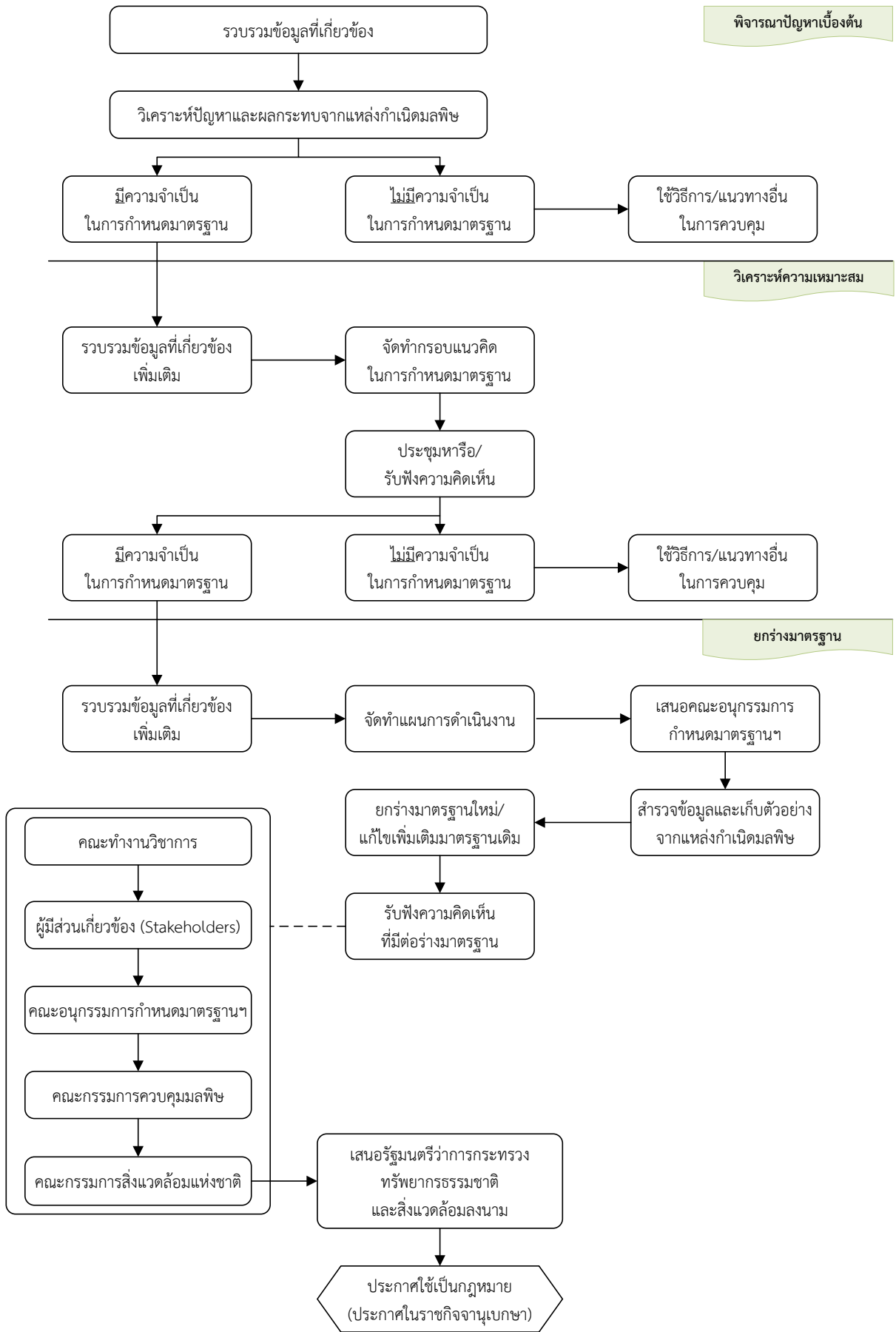
๑.๓.๑ คุณภาพน้ำทางกายภาพ (Physical parameters) เป็นพารามิเตอร์ที่ต้องตรวจสอบในภาคสนามหรือทำการตรวจสอบทันทีพร้อมกับการเก็บตัวอย่าง เนื่องจากพารามิเตอร์เหล่านี้มีการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายมาก จึงจำเป็นต้องตรวจวัดทันทีที่ไม่สามารถเก็บตัวอย่างเพื่อนำไปวิเคราะห์ในห้องปฏิบัติการได้ พารามิเตอร์ที่ควรตรวจวัด เช่น สี (Colour) กลิ่น (Odour) อุณหภูมิ (Temperature) และค่าความขุ่น (Turbidity) เป็นต้น

๑.๓.๒ คุณภาพน้ำทางเคมี (Chemical parameters) เช่น ค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH) ค่าออกซิเจนละลาย (DO) ค่าปริมาณความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ (BOD) ค่าปริมาณออกซิเจนทั้งหมดที่ต้องการใช้เพื่อออกซิเดชันสารอินทรีย์ในน้ำให้เป็นคาร์บอนไดออกไซด์และน้ำ (COD) ค่าโลหะหนัก เช่น ทองแดง (Cu) นิกเกิล (Ni) แมงกานีส (Mn) สังกะสี (Zn) แคดเมียม (Cd) ตะกั่ว (Pb) ปรอท (Hg) สารหนู (As) สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช เช่น ดีดีที (DDT) บีเอชซีชนิดแอลฟา (alpha-BHC) ดีลดริน (Dieldrin) อัลดริน (Aldrin) เอนดริน (Endrin) เฮปตาคลอโรอีพอกไซด์ (Heptachlor epoxide) และสารเป็นพิษอื่นๆ เป็นต้น

๑.๓.๓ คุณภาพน้ำทางชีวภาพ (Biological parameters) เช่น แบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมด (TCB) แบคทีเรียกลุ่มฟีคอลโคลิฟอร์ม (FCB) ชนิด ปริมาณ และสัดส่วนของสัตว์หรือพืชที่อาศัยในแหล่งน้ำ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการกำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดเป็นภารกิจที่มีความสำคัญและมีผลกระทบต่อบุคคลและหน่วยงานราชการหลายภาคส่วน เช่น ผู้ประกอบการ หน่วยงานราชการที่ส่งเสริมการประกอบกิจการ หน่วยงานที่กำกับดูแลการประกอบกิจการ หน่วยงานท้องถิ่น ตลอดจนประชาชนและชุมชน จึงต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบ การดำเนินงานต้องชัดเจนและโปร่งใส รวมทั้งการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาให้ความเห็นในกระบวนการต่างๆ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับและใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษได้จริง จึงจำเป็นต้องมีคู่มือการปฏิบัติงานเพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเข้าใจถึงลำดับขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินงานและมีมาตรฐานการปฏิบัติงานเดียวกัน โดยในคู่มือการปฏิบัติงานจะกล่าวถึงรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน ตั้งแต่การวิเคราะห์ความเหมาะสมในการกำหนดมาตรฐาน การยกร่างมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้ง และการทบทวนมาตรฐานฯ

กระบวนการกำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำในภาพรวม (ทั้งการกำหนดมาตรฐานขึ้นใหม่ และการทบทวนมาตรฐานเดิมที่มีอยู่) แสดงดังภาพที่ ๑ - ๑ ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดในบทต่อไป

ภาพที่ ๑ - ๑ กระบวนการกำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำในภาพรวม

บทที่ ๒

การวิเคราะห์ความเหมาะสมในการกำหนดมาตรฐาน

การกำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำเป็นมาตรการทางกฎหมายที่มีการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล จึงจำเป็นต้องพิจารณาเหตุผลความจำเป็นในการตรากฎหมาย และความเหมาะสมในด้านต่างๆ อย่างครบถ้วน รอบด้าน ต้องอาศัยหลักวิชาการ กฎเกณฑ์ หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เป็นพื้นฐาน และจะต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ จะกล่าวถึงการวิเคราะห์ความเหมาะสมในการกำหนดมาตรฐาน (การพิจารณาความจำเป็นในการตรากฎหมาย) ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบต้องพิจารณาปัญหาสิ่งแวดล้อม/ปัญหามลพิษที่เกิดขึ้นในเบื้องต้นว่าหน่วยงานมีความจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยมาตรการทางกฎหมายหรือไม่ หากพิจารณาแล้วเห็นว่าจำเป็นต้องกำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำ หน่วยงานต้องดำเนินการวิเคราะห์ความเหมาะสมในการกำหนดมาตรฐานว่าจะมีผลกระทบอย่างไร (การวิเคราะห์ผลกระทบในการออกกฎหมาย) ซึ่งจำเป็นต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อให้ได้ข้อสรุปว่าในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม/ปัญหามลพิษดังกล่าว จำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดมาตรฐานฯ หรือไม่ ขั้นตอนแสดงดังภาพที่ ๒ - ๑ อธิบายรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน ได้ดังนี้

๒.๑ รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

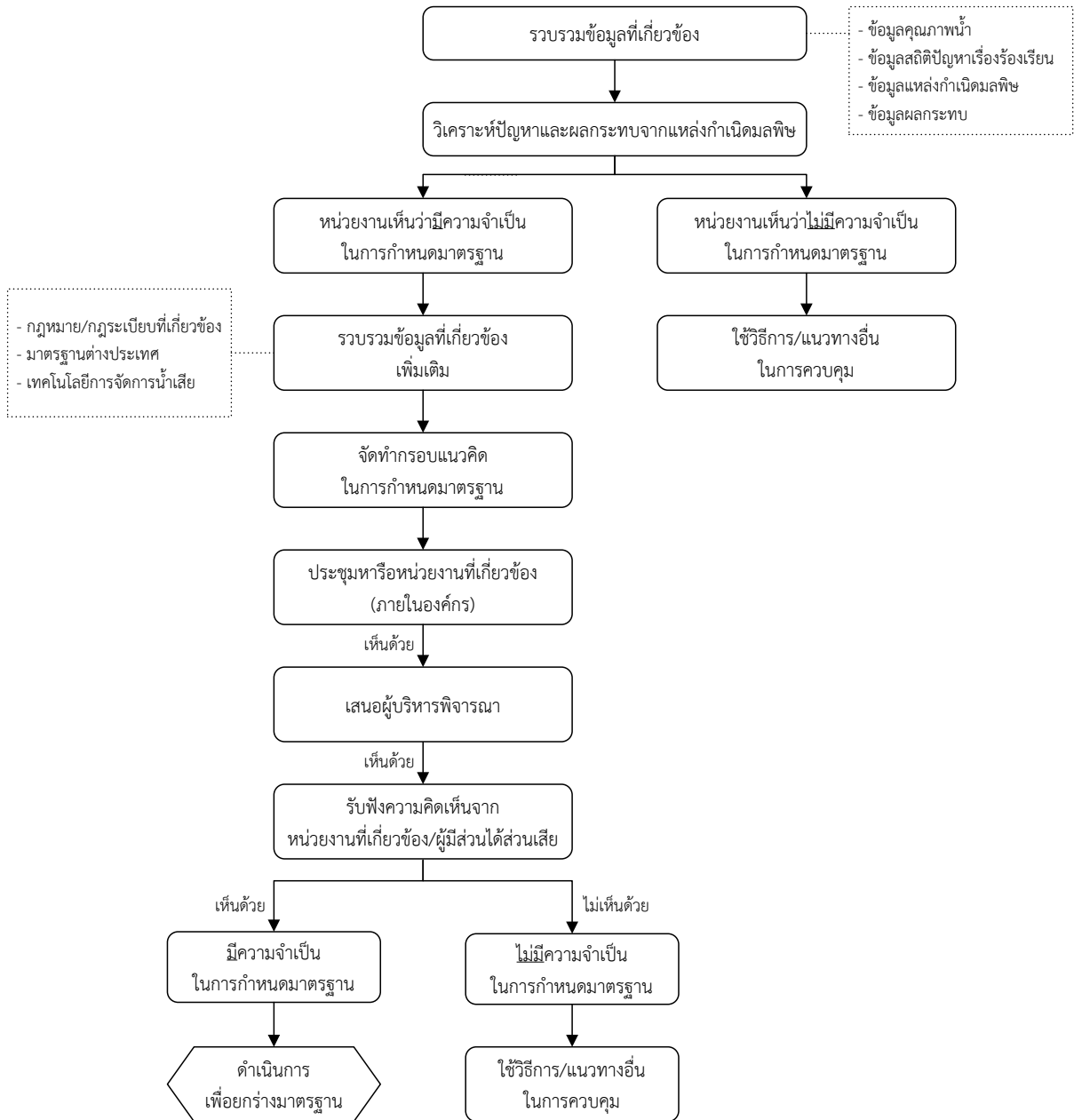
หน่วยงาน/เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบต้องรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบจากแหล่งกำเนิดมลพิษนั้นๆ ประกอบด้วยข้อมูลต่างๆ ดังนี้

๒.๑.๑ ข้อมูลคุณภาพน้ำ

สถานการณ์คุณภาพน้ำในแหล่งน้ำที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบจากแหล่งกำเนิดมลพิษนั้นๆ ย้อนหลังอย่างน้อย ๑๐ ปี รวมทั้งพิจารณาคุณภาพน้ำของแหล่งน้ำใกล้เคียงที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบด้วย โดยคุณภาพน้ำจะเป็นดัชนีบ่งชี้หนึ่งที่ทำให้ทราบว่าปัญหาคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำเกิดจากสาเหตุใด หรือเกิดจากแหล่งกำเนิดมลพิษประเภทใด ซึ่งสามารถค้นหา รวบรวมข้อมูลคุณภาพน้ำได้จากสถานีตรวจวัดคุณภาพน้ำอัตโนมัติของกองจัดการคุณภาพน้ำ และผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำของกองจัดการคุณภาพน้ำและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค กรุงเทพมหานคร

๒.๑.๒ ข้อมูลสถิติปัญหาเรื่องร้องเรียน

ข้อมูลสถิติปัญหาเรื่องร้องเรียนด้านมลพิษทางน้ำจากแหล่งกำเนิดมลพิษนั้นๆ ย้อนหลังอย่างน้อย ๕ ปี จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กองตรวจมลพิษ (คพ.) สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด และศูนย์ดำรงธรรม รวมถึงผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงของเรื่องร้องเรียน

ภาพที่ ๒ - ๑ การวิเคราะห์ความเหมาะสมในการกำหนดมาตรฐาน (ความจำเป็นในการตรากฎหมาย)

๒.๑.๓ ข้อมูลแหล่งกำเนิดมลพิษ

รวบรวมข้อมูลย้อนหลังอย่างน้อย ๑๐ ปี หรือเท่าที่สามารถสืบค้นได้ ในเบื้องต้นควรมีข้อมูลจำนวนแหล่งกำเนิด (สถานการณ์และแนวโน้ม) ปริมาณน้ำเสียและปริมาณมลพิษจากแหล่งกำเนิด (ทั้งที่เกิดขึ้นและที่ระบายออกสู่สิ่งแวดล้อม) องค์กรประกอบของน้ำเสีย รวมทั้งกระบวนการผลิต/กิจกรรมที่ก่อให้เกิดน้ำเสียของแต่ละประเภทแหล่งกำเนิด และเทคโนโลยีในการจัดการน้ำเสียของแหล่งกำเนิด

๒.๑.๔ ข้อมูลผลกระทบ

สืบค้น รวบรวมข้อมูลผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากมลพิษแต่ละชนิดจากแหล่งกำเนิดมลพิษนั้นๆ รวมถึงผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน และสิ่งมีชีวิตในแหล่งน้ำ

๒.๒ วิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบจากแหล่งกำเนิดมลพิษ

นำข้อมูลตามข้อ ๒.๑ ที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ถึงปัญหาและผลกระทบจากแหล่งกำเนิดมลพิษนั้นๆ ในด้านต่างๆ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม สุขอนามัย เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งขนาดของผลกระทบในแต่ละด้านจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงระดับความรุนแรงของปัญหา และความเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

จากผลการวิเคราะห์ หากหน่วยงานเห็นว่ามีความจำเป็นในการกำหนดมาตรฐาน ให้หน่วยงานดำเนินการในขั้นตอนต่อไป แต่หากเห็นว่าไม่มีความจำเป็นต้องกำหนดมาตรฐาน ให้หน่วยงานพิจารณาใช้วิธีการ/แนวทางอื่นในการควบคุมปัญหาและผลกระทบจากแหล่งกำเนิดมลพิษนั้นๆ ต่อไป

ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ให้แนวทางไว้ว่า เรื่องที่จะตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้^๑

๑) เป็นกรณีที่มีความจำเป็นอย่างแท้จริง กล่าวคือไม่สามารถใช้มาตรการทางบริหารหรือมาตรการอื่นใดเพื่อแก้ไขปัญหาได้ หรือมาตรการทางบริหารหรือมาตรการอื่นนั้นไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒) รัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดบัญญัติให้ตรากฎหมายขึ้นเพื่อจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลในเรื่องนั้นได้

๓) การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามกฎหมายต้องเป็นไปเพียงเพื่อให้การใช้บังคับกฎหมายนั้นประสบความสำเร็จโดยจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

๔) มาตรการตามกฎหมายต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทหรือสภาพของสังคมไทย และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริงและเป็นระบบ

๕) กลไกของรัฐต้องมีความพร้อมที่จะบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยบุคลากรของรัฐที่ต้องเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายทุกระดับต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเจตนารมณ์ของกฎหมายและมาตรการต่างๆ ตามกฎหมายอย่างถ่องแท้ มีสำนึกในการให้บริการ มีบุคลากรและงบประมาณเพียงพอเพื่อใช้ในการบังคับการตามกฎหมาย รวมทั้งต้องมีความพร้อมด้านเครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ มิฉะนั้นจะทำให้การบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย (Law enforcement) ขาดประสิทธิภาพ

๖) ต้องมีการพิจารณาทบทวนความเหมาะสมของกลไกหรือมาตรการตามกฎหมายทุกรอบระยะเวลาเพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

๗) ต้องมีการรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่อาจได้รับผลกระทบจากการมีหรือปรับปรุงแก้ไขกฎหมายนั้นด้วย (Public consultation) เพื่อให้เนื้อหาสาระหรือกลไกของกฎหมายสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของสังคม

^๑ ฝ่ายพัฒนากฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. ๒๕๕๖. คู่มือตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมาย. พิมพ์ครั้งที่ ๑๗. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, กรุงเทพฯ.

๒.๓ รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม

หน่วยงาน/เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบจำเป็นต้องรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม ประกอบด้วยข้อมูลต่างๆ ดังนี้

๒.๓.๑ กฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง

สืบค้น รวบรวมข้อมูลกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับแหล่งกำเนิดมลพิษที่จะดำเนินการยกเว้นมาตรฐานฯ เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนของกฎหมาย

๒.๓.๒ มาตรฐานต่างประเทศ

พิจารณาการกำหนดมาตรฐานของประเทศต่างๆ เพื่อใช้สนับสนุนประกอบการตัดสินใจในการกำหนดพารามิเตอร์และค่ามาตรฐานที่เหมาะสม เป็นที่ยอมรับของสังคม

๒.๓.๓ เทคโนโลยีการจัดการน้ำเสีย

พิจารณาข้อมูลเทคโนโลยีการจัดการน้ำเสียในปัจจุบันของแหล่งกำเนิดมลพิษ ทำการเปรียบเทียบประสิทธิภาพของเทคโนโลยีแต่ละแบบ รวมถึงความสามารถในการลงทุนเพื่อการจัดการน้ำเสียของเจ้าของแหล่งกำเนิดมลพิษ เพื่อใช้สนับสนุนประกอบการตัดสินใจในการกำหนดพารามิเตอร์และค่ามาตรฐานที่เหมาะสม เป็นที่ยอมรับของสังคม

๒.๔ จัดทำกรอบแนวคิดในการกำหนดมาตรฐาน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมา จัดทำกรอบแนวคิดในการกำหนดมาตรฐานว่าจะควบคุมทั้งหมดหรือควบคุมที่ขนาดใดบ้าง เช่น การเลี้ยงสุกร จะควบคุมฟาร์มทุกขนาด หรือควบคุมเฉพาะฟาร์มที่เลี้ยงสุกรก็ตัว (ควรกำหนดขอบเขต คำนิยามให้ชัดเจน) และจะกำหนดเป็นมาตรฐานเดียว หรือกำหนดมาตรฐานต่างกันตามขนาดของแหล่งกำเนิด ในเบื้องต้นจะกำหนดพารามิเตอร์ใดบ้าง และจะกำหนดค่าควบคุมเท่าใด

๒.๕ ประชุมหารือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ภายในองค์กร)

ประชุมหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในองค์กรเพื่อร่วมกันวิเคราะห์ความเหมาะสมในการกำหนดมาตรฐาน ซึ่งอาจตั้งเป็นคณะทำงานร่วมภายในองค์กร โดยอย่างน้อยต้องประกอบด้วยผู้แทนจากส่วนต่างๆ ภายในกองจัดการคุณภาพน้ำ ผู้แทนจากกองกฎหมาย ผู้แทนจากกองตรวจมลพิษ และผู้แทนจากศูนย์ปฏิบัติการวิเคราะห์มลพิษและสิ่งแวดล้อม

หากที่ประชุม/คณะทำงานฯ เห็นว่ามีความจำเป็นในการกำหนดมาตรฐาน ให้หน่วยงานดำเนินการในขั้นตอนต่อไป แต่หากที่ประชุม/คณะทำงานฯ เห็นว่าไม่มีความจำเป็นในการกำหนดมาตรฐาน ให้หน่วยงานหารือที่ประชุม/คณะทำงานฯ ถึงแนวทางหรือวิธีการอื่นใดที่จะนำมาใช้ควบคุมปัญหาและผลกระทบจากแหล่งกำเนิดมลพิษนั้นๆ และในกรณีที่ที่ประชุม/คณะทำงานฯ มีความเห็นให้หน่วยงานรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อทบทวนปรับปรุงกรอบแนวคิดฯ แล้วนำเสนออีกครั้งนั้น ให้หน่วยงานดำเนินการตามความเห็นของที่ประชุม/คณะทำงานฯ

๒.๖ เสนอผู้บริหารพิจารณา

เมื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในองค์กรเห็นด้วยที่จะให้มีการกำหนดมาตรฐาน ให้หน่วยงานนำเสนอกรอบแนวคิดในการกำหนดมาตรฐานต่อผู้บริหารพิจารณาให้ความเห็นชอบ เพื่อนำไปรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายนอกองค์กรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อไป

๒.๗ รับฟังความคิดเห็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

นำกรอบแนวคิดในการกำหนดมาตรฐานที่ได้รับความคิดเห็นชอบจากผู้บริหารไปรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายนอกองค์กร ได้แก่ หน่วยงานให้อินดูญาต หน่วยงานกำกับดูแล หน่วยงานวิชาการต่างๆ เช่น มหาวิทยาลัย สถาบันการศึกษา และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ตัวแทนผู้ประกอบการ เจ้าของแหล่งกำเนิดมลพิษ เป็นต้น

ทั้งนี้ ให้หน่วยงานจัดทำกรอบแนวทางการยกร่างมาตรฐานฯ และแผนการดำเนินงานเสนอผู้บริหารพิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนเริ่มดำเนินการขั้นตอนยกร่างมาตรฐาน ซึ่งจะกล่าวถึงในรายละเอียดในบทที่ ๓ ต่อไป

บทที่ ๓

การยกร่างมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำ

เมื่อผ่านกระบวนการวิเคราะห์ความเหมาะสมในการกำหนดมาตรฐาน (พิจารณาความจำเป็นในการตรากฎหมาย) และหน่วยงาน/ผู้รับผิดชอบพิจารณาตัดสินใจแล้วว่าการกำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำขึ้นใหม่ เป็นทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดที่จะนำมาแก้ไขปัญหามลพิษที่เกิดขึ้น ขั้นตอนต่อไปคือการยกร่างและพิจารณาตามขั้นตอนปกติ แสดงดังภาพที่ ๓ - ๑ โดยมีรายละเอียดดังนี้

๓.๑ การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

เป็นการรวบรวมข้อมูลทุกข้อมูที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนหรือเป็นเหตุผลในการกำหนดพารามิเตอร์และค่ามาตรฐานที่เหมาะสมสำหรับควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิด โดยจะรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมจากที่ได้รวบรวมไว้จากการดำเนินงานในบทที่ ๒ ประกอบด้วยข้อมูลต่างๆ ดังนี้

๓.๑.๑ ข้อมูลแหล่งกำเนิด ได้แก่ ข้อมูลจำนวนแหล่งกำเนิด (สถานการณ์และแนวโน้ม) ปริมาณน้ำเสียและปริมาณมลพิษจากแหล่งกำเนิด (ทั้งที่เกิดขึ้นและที่ระบายออกสู่สิ่งแวดล้อม) องค์ประกอบของน้ำเสียรวมทั้งกระบวนการผลิต/กิจกรรมที่ก่อให้เกิดน้ำเสีย และเทคโนโลยีในการจัดการน้ำเสียของแหล่งกำเนิด เพื่อให้ทราบสถานการณ์ของแหล่งกำเนิด และคาดการณ์ได้ว่าการดำเนินกิจกรรมของแหล่งกำเนิดฯ จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไร

๓.๑.๒ ข้อมูลผลกระทบ ได้แก่ ข้อมูลผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชนและสิ่งมีชีวิตในแหล่งน้ำของพารามิเตอร์คุณภาพน้ำต่างๆ เพื่อให้ทราบว่าแต่ละพารามิเตอร์มีค่าที่ยอมรับได้เท่าไร ควรควบคุมไม่ให้เกินเท่าไร หากเกินค่าที่เหมาะสมจะมีผลกระทบอย่างไร รวมถึงผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม

๓.๑.๓ ค่ามาตรฐานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับมาตรฐาน มาตรการในการควบคุมและจัดการน้ำเสียของแหล่งกำเนิด ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่มีอยู่ในปัจจุบันหรือกำลังจะประกาศใช้ในอนาคต เพื่อใช้สนับสนุนประกอบการตัดสินใจในการกำหนดค่ามาตรฐานและพารามิเตอร์ที่เหมาะสม

๓.๒ จัดทำแผนการดำเนินงานในการยกร่างมาตรฐาน

เมื่อรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลที่เกี่ยวข้องครบถ้วนแล้ว จะต้องจัดทำกรอบแนวทางการยกร่างมาตรฐานฯ ได้แก่ ขนาดของแหล่งกำเนิด พารามิเตอร์ และค่ามาตรฐานที่จะควบคุม รวมถึงกำหนดวิธีการวิเคราะห์ตรวจสอบตัวอย่างน้ำแต่ละพารามิเตอร์ (ต้องเป็นไปตาม Standard method และห้องปฏิบัติการของกรมควบคุมมลพิษสามารถวิเคราะห์ได้) และแผนการดำเนินงาน โดยจะต้องระบุรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน ได้แก่ วิธีการ งบประมาณ (ถ้ามี) ระยะเวลา ตั้งแต่เริ่มต้นดำเนินการจนมาตรฐานมีผลบังคับใช้ และต้องระบุผู้รับผิดชอบ พร้อมเสนอแผนการทบทวนมาตรฐานดังกล่าวด้วย ซึ่งหลักการโดยทั่วไป กำหนดให้มีการทบทวน

ความเหมาะสมของกฎหมายทุก ๕ ปีที่กฎหมายใช้บังคับ หรือเมื่อมีกรณีจำเป็น (จะกล่าวถึงในรายละเอียดในบทที่ ๔ การทบทวนมาตรฐาน) และในกรณีที่แผนการดำเนินงานฯ กำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะทำงาน ให้เสนอองค์ประกอบและหน้าที่ของคณะทำงานไว้พร้อมกัน

๓.๓ เสนอคณะอนุกรรมการกำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำ

เสนอกรอบแนวทางและแผนการดำเนินงานในการกำหนดมาตรฐานฯ ต่อคณะอนุกรรมการกำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำ (คณะอนุกรรมการภายใต้คณะกรรมการควบคุมมลพิษ มีผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการมลพิษทางน้ำในคณะกรรมการควบคุมมลพิษเป็นประธาน) เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ ซึ่งหากคณะอนุกรรมการฯ พิจารณาแล้วยังไม่เห็นชอบตามที่เสนอ จะต้องปรับแก้ไขตามความเห็นและข้อเสนอแนะจนกว่าคณะอนุกรรมการฯ จะเห็นชอบ จึงจะเริ่มดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

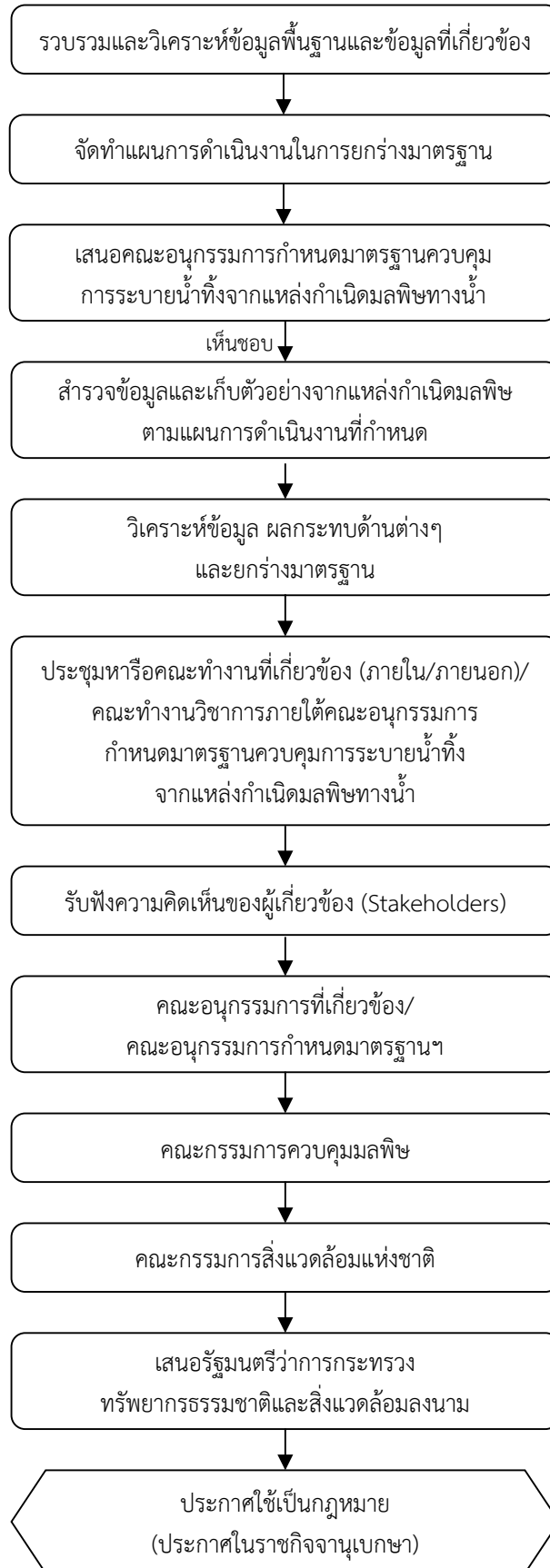
๓.๔ สํารวจข้อมูลและเก็บตัวอย่างจากแหล่งกำเนิดมลพิษ

นอกจากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องแล้ว ในการยกร่างมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการเก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันสำหรับนำมาใช้ประกอบการพิจารณากำหนดพารามิเตอร์และค่าควบคุมที่เหมาะสม ทั้งนี้ ต้องเป็นไปตามกรอบแนวทางและแผนการดำเนินงานฯ ที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะอนุกรรมการกำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำ

๓.๔.๑ การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ต้องเป็นตัวแทนที่ดีของแหล่งกำเนิด มีความหลากหลายและครอบคลุมลักษณะความแตกต่างของกลุ่มประชากรทั้งหมด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือและเป็นตัวแทนที่แท้จริงของประชากรทั้งหมด และการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างควรเป็นไปตามหลักทางสถิติเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ อย่างไรก็ตาม การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างอาจต้องพิจารณาความเหมาะสมความเป็นไปได้ในด้านต่างๆ ประกอบการตัดสินใจ เช่น งบประมาณ และระยะเวลา เป็นต้น

๓.๔.๒ การเก็บข้อมูลภาคสนาม ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปของแหล่งกำเนิด การเก็บตัวอย่างน้ำเพื่อศึกษาการระบายมลพิษของแหล่งกำเนิด และผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑) การเก็บข้อมูลทั่วไปของแหล่งกำเนิด ควรจัดทำเป็นแบบสอบถาม/แบบสำรวจให้ครอบคลุมข้อมูลที่จำเป็น เช่น ชื่อและสถานที่ตั้งของแหล่งกำเนิด ขั้นตอน/กระบวนการผลิต ปริมาณการผลิต แหล่งน้ำใช้ ปริมาณน้ำใช้ ปริมาณน้ำเสีย ลักษณะการระบายมลพิษ แหล่งรองรับมลพิษ วิธีการจัดการหรือเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการมลพิษ รายได้ ค่าใช้จ่ายในการลงทุน/ประกอบกิจการ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานและความพร้อมของผู้ประกอบการในการลงทุนจัดการมลพิษ เป็นต้น โดยอาจใช้วิธีสัมภาษณ์เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ การสังเกต และการตรวจวัดภาคสนาม

ภาพที่ ๓ - ๑ กระบวนการยกร่างและพิจารณามาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำ

๒) การเก็บตัวอย่างน้ำ ต้องถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยสามารถศึกษาได้จากคู่มือวิธีปฏิบัติ สำหรับการเก็บตัวอย่างน้ำจากแหล่งกำเนิดมลพิษ^๑ และกรณีต้องเก็บตัวอย่างน้ำจากแหล่งน้ำเพื่อนำมาวิเคราะห์ผลกระทบจากแหล่งกำเนิดมลพิษ สามารถศึกษาได้จากคู่มือวิธีปฏิบัติสำหรับการเก็บตัวอย่างน้ำจากแหล่งน้ำ^๒

๓) การเก็บข้อมูลผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัย ควรจัดทำเป็นแบบสอบถาม/แบบสำรวจและใช้วิธีสัมภาษณ์ประชาชนที่อาศัยอยู่โดยรอบแหล่งกำเนิดร่วมกับการสังเกต โดยรายละเอียดของแบบสอบถาม/แบบสำรวจควรครอบคลุมข้อมูลที่จำเป็น เช่น ชื่อที่อยู่ผู้ให้สัมภาษณ์ ระยะห่างจากแหล่งกำเนิดมลพิษ ผลกระทบที่ได้รับในด้านต่างๆ ตลอดจนความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐาน

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล ผลกระทบด้านต่างๆ และยกร่างมาตรฐาน

นำข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งที่เป็นข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลจากภาคสนามมาวิเคราะห์ ประมวลผลและสรุปผลข้อมูลเพื่อพิจารณาประกอบการยกร่างมาตรฐานฯ โดยมีรายละเอียดดังนี้

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของแหล่งกำเนิด และข้อมูลการระบายนมลพิษของแหล่งกำเนิดจากผลการวิเคราะห์ตัวอย่างน้ำ

๑) ข้อมูลทั่วไปของแหล่งกำเนิด

นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาจัดกลุ่มตามลักษณะของข้อมูลและแจกแจงความถี่ของข้อมูล โดยแสดงเป็นจำนวนร้อยละ ซึ่งอาจนำเสนอในรูปของตาราง แผนภูมิ หรือกราฟต่างๆ

๒) ข้อมูลผลการวิเคราะห์ตัวอย่างน้ำ

๒.๑) นำข้อมูลผลการวิเคราะห์ตัวอย่างน้ำทั้งหมดมาจัดกลุ่มตามความเหมาะสม เช่น จุดเก็บตัวอย่าง พารามิเตอร์ และวิธีการจัดการหรือเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการมลพิษ เป็นต้น

๒.๒) วิเคราะห์ข้อมูลผลการวิเคราะห์ตัวอย่างน้ำที่ได้ตามหลักสถิติเพื่อนำไปใช้ประกอบในการวิเคราะห์ผลกระทบด้านต่างๆ เช่น

๒.๒.๑) วัดการกระจายของข้อมูล เพื่ออธิบายว่าข้อมูลแต่ละค่ามีค่าที่ห่างกันมากน้อยเพียงใด มีข้อมูลบางค่าผิดปกติมากๆ เช่น สูงหรือต่ำกว่าค่าอื่นๆ หรือไม่ ซึ่งสถิติการวัดการกระจายของข้อมูลที่นิยมใช้ คือ พิสัย (Range) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าความแปรปรวน (Variance)

๒.๒.๒) วัดแนวโน้มการเข้าสู่ส่วนกลางของข้อมูล ซึ่งเป็นการหาค่ากลางของข้อมูลเพื่อใช้เป็นตัวแทนของข้อมูลทั้งหมด กรณีเป็นชุดข้อมูลที่มีการกระจายของข้อมูลน้อย ข้อมูลแต่ละค่ามีค่าที่ห่างกันไม่มากหรือข้อมูลมีการแจกแจงปกติ (Normal Curve) นิยมใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) เป็นตัวแทนของข้อมูลทั้งหมด แต่ถ้าเป็นชุดข้อมูลที่มีข้อมูลบางค่าผิดปกติมากๆ เช่น สูงกว่าหรือต่ำกว่าค่าอื่นๆ มากหรือข้อมูลมีการ

^๑ สำนักจัดการคุณภาพน้ำ กรมควบคุมมลพิษ. ๒๕๕๓. วิธีปฏิบัติสำหรับการเก็บตัวอย่างน้ำจากแหล่งกำเนิดมลพิษ. กรมควบคุมมลพิษ, กรุงเทพฯ.

^๒ สำนักจัดการคุณภาพน้ำ กรมควบคุมมลพิษ. ๒๕๕๓. วิธีปฏิบัติสำหรับการเก็บตัวอย่างน้ำจากแหล่งน้ำ. กรมควบคุมมลพิษ, กรุงเทพฯ.

แจกแจงแบบเบ้มาๆ มัธยฐาน (Median) และค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ (Percentile) จะเป็นตัวแทนที่เหมาะสมกว่าการใช้ค่าเฉลี่ย

ทั้งนี้ สามารถศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้จากหนังสือหรือเอกสารที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

๓.๕.๒ การกำหนดค่ามาตรฐานที่เหมาะสม โดยตั้งวัตถุประสงค์ว่ามาตรฐานที่จะกำหนดขึ้นนั้นเพื่อป้องกันอะไร (เช่น มนุษย์ สิ่งมีชีวิตในน้ำ หรือสิ่งแวดล้อม เป็นต้น) วิเคราะห์ข้อมูลผลกระทบด้านต่างๆ และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น ความเหมาะสมของเทคโนโลยี ความเป็นสากลของมาตรฐาน และกำหนดพารามิเตอร์และค่ามาตรฐานที่เหมาะสม

๑) *ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม* การกำหนดชนิดมลพิษหรือพารามิเตอร์ในมาตรฐานฯ จะต้องมี การวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะของน้ำเสียว่ามีมลพิษชนิดใดในปริมาณสูงที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหากมีการระบายออก เช่น ทำให้คุณภาพของแหล่งน้ำรองรับเปลี่ยนแปลงไป หรือไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ หรือมีผลกระทบต่อระบบนิเวศทางน้ำ เป็นต้น โดยค่ามาตรฐานที่เหมาะสมของแต่ละพารามิเตอร์ควรอยู่ในระดับที่สิ่งแวดล้อมสามารถรองรับได้ เปรียบเทียบระหว่างการมีกับไม่มีการกำหนดมาตรฐานฯ ทั้งนี้ ในการประเมินอาจสมมติตัวเลขค่ามาตรฐาน โดยมีแนวทางในการประเมินดังนี้

๑.๑) ประเมินปริมาณมลพิษที่ระบายออกสู่สิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน (กรณีไม่มีการกำหนดมาตรฐานฯ) โดยใช้ค่ากลางของข้อมูลที่คำนวณได้ในหัวข้อ ๓.๕.๑ ข้อ ๒) เป็นตัวแทนของข้อมูลทั้งหมดในการประเมินปริมาณมลพิษที่ระบายออกสู่สิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน

๑.๒) ประเมินปริมาณมลพิษที่ระบายออกสู่สิ่งแวดล้อมกรณีมีการกำหนดมาตรฐานฯ โดยสมมติตัวเลขจากค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ระดับต่างๆ เช่น ถ้ากำหนดค่ามาตรฐานที่ค่าตัวเลขเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ ๘๐ ปริมาณมลพิษที่ระบายออกสู่สิ่งแวดล้อมจะลดลงเท่าไร ถ้าเปลี่ยนเป็นเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ ๕๐ ปริมาณมลพิษที่ระบายออกสู่สิ่งแวดล้อมจะเป็นเท่าไร

๑.๓) เปรียบเทียบปริมาณมลพิษที่ระบายออกสู่สิ่งแวดล้อมกรณีไม่มีมาตรฐานฯ และมีมาตรฐานฯ ที่ระดับต่างๆ ว่ามีปริมาณมลพิษที่จะระบายลงสู่แหล่งน้ำลดลงเท่าไร และคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำดีขึ้นอย่างไร ทั้งนี้ ควรประสานผู้รับผิดชอบด้านแบบจำลองทางคณิตศาสตร์เพื่อทำนายผลการเปลี่ยนแปลงคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำที่มีผลกระทบโดยตรงจากแหล่งกำเนิดมลพิษตามสมมติฐานที่กำหนด

๑.๔) พิจารณาค่ามาตรฐานที่เหมาะสมที่สิ่งแวดล้อมสามารถรองรับมลพิษได้

๒) *ผลกระทบต่อสุขภาพมนุษย์* การกำหนดมาตรฐานฯ ทำให้ลดปริมาณน้ำเสียและปริมาณมลพิษที่จะออกสู่สิ่งแวดล้อม เป็นการช่วยลดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในพื้นที่และสิ่งมีชีวิตในแหล่งน้ำ เช่น พารามิเตอร์ที่เป็นสารก่อมะเร็ง จะต้องพิจารณาค่าที่ปลอดภัยต่อมนุษย์

๓) *ผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม* เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำมาประกอบการประเมินความเป็นไปได้ในการกำหนดมาตรฐานฯ หรือค่ามาตรฐานว่ามีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใดในเชิงเศรษฐกิจและสังคม โดยวิเคราะห์ว่าทรัพยากรที่ใช้ไปในการกำหนดมาตรฐานตลอดจนการดำเนินการให้เป็นไปตามค่ามาตรฐานที่กำหนดนั้น จะก่อให้เกิดต้นทุนและผลประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคมอย่างไรบ้าง

๔) ความเหมาะสมของเทคโนโลยี ประเมินความเหมาะสมของวิธีการหรือเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการมลพิษที่มีอยู่ในปัจจุบัน และเป็นไปได้ในทางปฏิบัติที่จะสามารถลดและบำบัดน้ำเสียให้เป็นไปตามมาตรฐานที่ยกสูงขึ้น และเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษมีศักยภาพที่จะลงทุนได้โดยไม่เป็นภาระหรือเพิ่มต้นทุนในการผลิตมากเกินไป โดยพิจารณาจากข้อมูลการระบายมลพิษของแหล่งกำเนิดที่มีการบำบัดน้ำเสียด้วยวิธีการหรือเทคโนโลยีที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยมีแนวทางการประเมินดังนี้

๔.๑) วิเคราะห์ประสิทธิภาพของระบบบำบัดน้ำเสียที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยพิจารณาจากข้อมูลเกณฑ์การออกแบบเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้จากผลการวิเคราะห์ตัวอย่างน้ำจากการเก็บข้อมูลภาคสนามในแต่ละพารามิเตอร์ กรณีประสิทธิภาพของระบบบำบัดน้ำเสียที่ได้จากการเก็บข้อมูลต่ำกว่าประสิทธิภาพตามเกณฑ์การออกแบบหลายๆ จะต้องพิจารณาปัญหาและสาเหตุของปัญหาด้วย

๔.๒) พิจารณาค่าที่เหมาะสมในการกำหนดมาตรฐานฯ ที่มีความเป็นไปได้ด้านเทคโนโลยี โดยพิจารณาจากแนวโน้มการเข้าสู่ส่วนกลางของข้อมูลผลการวิเคราะห์ตัวอย่างน้ำที่ค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ระดับต่างๆ (ควรพิจารณาตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ ๕๐ ขึ้นไป ซึ่งเป็นค่าที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕๐ สามารถบำบัดน้ำเสียได้ตามมาตรฐานที่กำหนดขึ้นด้วยวิธีการหรือเทคโนโลยีที่มีอยู่ในปัจจุบัน)

๔.๓) เมื่อได้ค่าตัวเลขเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ระดับต่างๆ แล้ว สามารถนำตัวเลขดังกล่าวไปประเมินความเหมาะสมในด้านอื่นๆ ต่อไป

๕) ความเป็นสากลของมาตรฐาน เปรียบเทียบค่ามาตรฐานที่ได้จากการวิเคราะห์ผลกระทบด้านต่างๆ แล้วกับค่ามาตรฐานและการบังคับใช้ของประเทศต่างๆ เพื่อให้การกำหนดมาตรฐานฯ ที่จะนำเสนอมีความเป็นสากลและเป็นที่ยอมรับมากขึ้น

๓.๕.๓ การยกย่องมาตรฐาน เมื่อวิเคราะห์ผลกระทบด้านต่างๆ จนได้ข้อสรุปเรียบร้อยแล้ว ดำเนินการยกย่องมาตรฐานฯ โดยมีรายละเอียดประกอบด้วย พารามิเตอร์ ค่ามาตรฐานที่กำหนดในแต่ละพารามิเตอร์ รายละเอียดการตรวจสอบ (เช่น วิธีการตรวจวิเคราะห์ การตรวจวัด การเก็บตัวอย่าง ระยะเวลา ความถี่) ระยะเวลาที่จะมีผลใช้บังคับ รวมทั้งขนาดของแหล่งกำเนิดที่จะควบคุมการระบายน้ำทิ้ง

๓.๖ การประชุมหารือหรือคณะทำงาน

จัดประชุมหารือหรือคณะทำงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในองค์กรเพื่อให้ได้ข้อสรุปร่วมกันก่อนที่จะนำไปประชุมหารือหรือคณะทำงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายนอกองค์กร โดยคณะทำงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายนอกองค์กรอาจเป็นคณะทำงานวิชาการที่ตั้งขึ้นภายใต้คณะอนุกรรมการกำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำ ซึ่งการประชุมหารือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกองค์กรนั้น เพื่อร่วมกันพิจารณาร่างมาตรฐานฯ ที่จัดทำขึ้นว่ามีความเหมาะสมในด้านต่างๆ หรือไม่ ทั้งในเรื่องวิชาการ การบังคับใช้ ตลอดจนผลกระทบภายหลังจากมาตรฐานฯ มีผลใช้บังคับ ทั้งนี้ หากคณะทำงานยังไม่เห็นชอบต่อร่างมาตรฐานฯ ตามที่เสนอ จะต้องปรับแก้ไขตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะทำงาน จนกว่าคณะทำงานจะเห็นชอบให้นำไปปรับปรุงความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง

๓.๗ การรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง (Stakeholders)

ภายหลังจากคณะทำงานทั้งภายในและภายนอกองค์กรเห็นชอบกับร่างมาตรฐานฯ ให้เสนอร่างมาตรฐานดังกล่าวต่อผู้บริหารเพื่อขอความเห็นชอบสำหรับนำไปรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่อาจได้รับผลกระทบจากการมีมาตรฐานที่กำหนดขึ้น ทั้งที่เป็นผู้ได้รับผลกระทบทางตรงและทางอ้อม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อให้เนื้อหาสาระของร่างมาตรฐานฯ ที่กำหนดขึ้นเป็นที่ยอมรับ สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของสังคม

๓.๗.๑ กลุ่มเป้าหมายการรับฟังความคิดเห็น

ประกอบด้วย ภาครัฐ ได้แก่ หน่วยงานให้อนุญาต หน่วยงานกำกับดูแล หน่วยงานที่มีบทบาทในการส่งเสริมการประกอบกิจการ ภาคเอกชน ได้แก่ ผู้ประกอบการ เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ องค์กรวิชาชีพ ภาคประชาชน ได้แก่ ประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบ และประชาชนทั่วไป รวมถึงความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับร่างมาตรฐานที่จะกำหนด

๓.๗.๒ วิธีการและช่องทางการรับฟังความคิดเห็น

อาจกำหนดวิธีการ ช่องทางการรับฟังความคิดเห็น ดังนี้

๑) จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งจะต้องกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมตามที่ระบุไว้ในข้อ ๓.๗.๑ โดยควรจัดประชุมทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเพื่อให้พื้นที่ในการรับฟังความคิดเห็นครอบคลุมทั่วประเทศ

๒) ผ่านทางเว็บไซต์กรมควบคุมมลพิษ (www.pcd.go.th) โดยระยะเวลาในการรับฟังความคิดเห็นต้องไม่น้อยกว่า ๑๕ วัน เพื่อให้สอดคล้องกับที่มีการกำหนดไว้ในแนวทางการจัดทำและการเสนอร่างกฎหมายตามบทบัญญัติมาตรา ๗๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

๓) วิธีการอื่นใด เช่น ทางไปรษณีย์ การสัมภาษณ์ การสำรวจความคิดเห็น การตอบแบบสอบถาม

๓.๘ การเสนอคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง

เมื่อประชุมหารือคณะทำงานและรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องแล้ว ให้สรุปผลการประชุมหารือฯ และการรับฟังความคิดเห็นเพื่อพิจารณาประกอบการปรับปรุงร่างมาตรฐานฯ ที่จัดทำขึ้น และนำเสนอผู้บริหารให้ความเห็นชอบสำหรับเสนอคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องพิจารณา ซึ่งโดยทั่วไปจะเสนอเป็นร่างประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน ๒ ฉบับ ดังนี้

๓.๘.๑ ร่างประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำ (อาศัยอำนาจตามมาตรา ๕๕ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕)

๓.๘.๒ ร่างประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดประเภทของแหล่งกำเนิดมลพิษที่จะต้องถูกควบคุมการระบายน้ำทิ้งลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะหรือออกสู่สิ่งแวดล้อม (อาศัยอำนาจตามมาตรา ๖๙ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕)

อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีอาจประกาศกำหนดมาตรฐานฯ ก่อน แล้วค่อยเสนอกำหนดเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษในภายหลังก็ได้ ทั้งนี้ ให้ประสานกองกฎหมาย กรมควบคุมมลพิษ เพื่อดำเนินการตรวจสอบและให้ความเห็นต่อร่างประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้ง ๒ ฉบับ ก่อนนำเสนอผู้บริหารพิจารณาให้ความเห็นชอบ

ปัจจุบันคณะกรรมการควบคุมมลพิษมีมติเห็นชอบให้แต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำขึ้น โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการควบคุมมลพิษเป็นประธานอนุกรรมการ มีผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการฯ ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านมลพิษทางน้ำ ด้านการวิเคราะห์น้ำ ด้านพิษวิทยาเพื่อสิ่งแวดล้อม และด้านเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม ผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนองค์กร/หน่วยงานวิชาการ/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมเป็นอนุกรรมการ และกองจัดการคุณภาพน้ำ กรมควบคุมมลพิษ เป็นฝ่ายเลขานุการ มีอำนาจหน้าที่ในการเสนอแนะมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งฯ และวิธีการตรวจสอบค่ามาตรฐานน้ำทิ้ง รวมทั้งเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงหรือกำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งฯ ทั้งนี้ หากคณะกรรมการฯ พิจารณาแล้วยังไม่เห็นชอบตามที่เสนอ จะต้องปรับแก้ไขตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการฯ จนกว่าคณะกรรมการฯ จะเห็นชอบให้นำเสนอคณะกรรมการควบคุมมลพิษ

๓.๙ การเสนอคณะกรรมการควบคุมมลพิษ

เมื่อร่างมาตรฐานฯ ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการฯ แล้ว ให้จัดทำวาระเพื่อนำเสนอคณะกรรมการควบคุมมลพิษ (กก.คพ.) เสนอผู้บริหารให้ความเห็นชอบ และประสานกองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมควบคุมมลพิษ ซึ่งเป็นฝ่ายเลขานุการ เพื่อบรรจุวาระดังกล่าวเสนอต่อคณะกรรมการควบคุมมลพิษเพื่อพิจารณาต่อไป ทั้งนี้ หากคณะกรรมการควบคุมมลพิษพิจารณาแล้วยังไม่เห็นชอบตามที่เสนอ จะต้องปรับแก้ไขตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการควบคุมมลพิษ จนกว่าคณะกรรมการควบคุมมลพิษ จะเห็นชอบให้นำเสนอคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (กก.วล.)

๓.๑๐ การเสนอคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

เมื่อร่างมาตรฐานฯ ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการควบคุมมลพิษแล้ว ให้จัดทำวาระเพื่อนำเสนอคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติให้ความเห็นชอบกับการกำหนดมาตรฐานฯ ตามแบบฟอร์มที่ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม) กำหนด โดยมีหัวข้อประกอบด้วย ๑) เรื่องเดิม ๒) การดำเนินงานที่ผ่านมา ๓) ความเห็นของคณะกรรมการควบคุมมลพิษ และ ๔) ประเด็นเสนอเพื่อพิจารณา เมื่อผู้บริหารให้ความเห็นชอบกับวาระดังกล่าว ให้ประสานกองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมควบคุมมลพิษ เพื่อจัดส่งวาระให้กับฝ่ายเลขานุการ เพื่อบรรจุวาระในการประชุมคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ทั้งนี้ หากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติพิจารณาแล้วยังไม่เห็นชอบตามที่เสนอ จะต้องปรับแก้ไขตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ จนกว่าคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติจะเห็นชอบให้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

๓.๑๑ การเสนอรัฐมนตรีลงนามและดำเนินการเพื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษา

เมื่อการกำหนดมาตรฐานฯ ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติแล้ว ให้ประสานกองกฎหมาย กรมควบคุมมลพิษ เพื่อดำเนินการตามขั้นตอน โดยเอกสารที่ต้องจัดส่งให้กองกฎหมาย ประกอบด้วย ๑) ร่างประกาศกระทรวงฯ ๒) รายงานการประชุม/มติคณะกรรมการควบคุมมลพิษ และ ๓) รายงานการประชุม/มติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ทั้งนี้ ประกาศกระทรวงฯ ที่รัฐมนตรีลงนามแล้ว จะถูกจัดส่งไปยังสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อนำลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาและมีผลใช้บังคับต่อไป

บทที่ ๔

การทบทวนมาตรฐาน

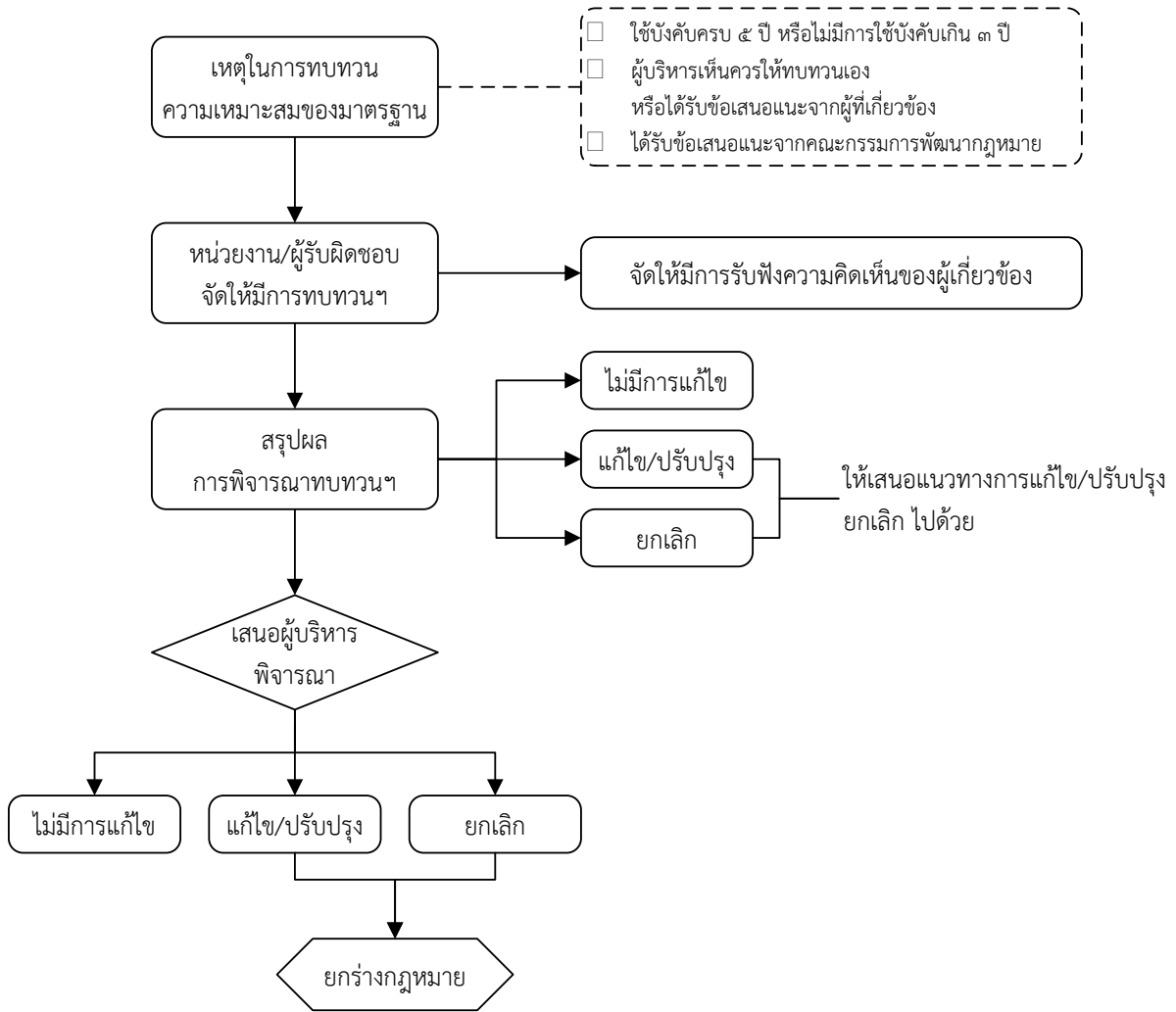
เนื่องจากมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำเป็นกฎหมาย กฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับแก่สังคมเป็นการทั่วไป ปัจจัยต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อความต้องการของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เช่น ทัศนคติของประชาชนในเรื่องต่างๆ พัฒนาการทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการสื่อสาร สภาพทางเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ตลอดจนสิ่งแวดล้อม ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ จึงควรมีการทบทวนมาตรฐานในรอบระยะเวลาเพื่อให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งปัจจุบันมีการบัญญัติเป็นกฎหมายไว้อย่างชัดเจน คือ **“พระราชกฤษฎีกาการทบทวนความเหมาะสมของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๕๘”**

สาระสำคัญของพระราชกฤษฎีกาการทบทวนความเหมาะสมของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๕๘ กำหนดให้รัฐมนตรีผู้รักษาการมีหน้าที่จัดให้มีการพิจารณาทบทวนความเหมาะสมของกฎหมายทุก ๕ ปีที่กฎหมายใช้บังคับ หรือเมื่อมีกรณีใดกรณีหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- ๑) เห็นว่าจำเป็นต้องมีการปรับปรุง แก้ไข หรือยกเลิกกฎหมาย
- ๒) ได้รับหนังสือร้องเรียนหรือข้อเสนอแนะจากองค์กรที่เกี่ยวข้องหรือจากประชาชนทั่วไปและรัฐมนตรีผู้รักษาการเห็นว่าข้อร้องเรียนหรือข้อเสนอแนะนั้นมีเหตุผลอันควร
- ๓) ได้รับข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการพัฒนากฎหมาย
- ๔) เมื่อปรากฏว่ามีได้มีการบังคับใช้หรือปฏิบัติตามกฎหมายเกิน ๓ ปี นับแต่วันที่กฎหมายนั้นใช้บังคับ

โดยพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวใช้บังคับกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประมวลกฎหมาย พระราชกำหนด และกฎตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง ซึ่งตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ มาตรา ๕ บัญญัติว่า “กฎหมายความว่าพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ข้อบัญญัติท้องถิ่น ระเบียบ ข้อบังคับ หรือบทบัญญัติอื่นที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไป โดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดหรือบุคคลใดเป็นการเฉพาะ”

ขั้นตอนการทบทวนความเหมาะสมของมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำ ตามหลักการของพระราชกฤษฎีกาทบทวนความเหมาะสมของกฎหมาย แสดงดังภาพที่ ๔ - ๑

ภาพที่ ๔ - ๑ ขั้นตอนในการทบทวนความเหมาะสมของมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำ

ทั้งนี้ ในการทบทวนความเหมาะสมของมาตรฐานฯ ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันนั้น จะต้องพิจารณาปัญหาจากการบังคับใช้มาตรฐานฯ ร่วมด้วย ซึ่งจำเป็นต้องประสานขอข้อมูลปัญหาอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กองตรวจมลพิษ กรมควบคุมมลพิษ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด และสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค โดยมีรายละเอียด ขั้นตอนการดำเนินงานเช่นเดียวกับการกำหนดมาตรฐานใหม่ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ ๒ และ ๓